

Оргія  
Леся Українка

Леся Українка

Оргія

Діячі

А н т е й – співець.

Г е р м і о н а – мати його.

Е в ф р о з і н а – сестра його.

Н е р і с а – жінка його.

Х і л о н – ученик його.

Ф е д о н – скульптор.

Меценат – багатий, значний римлянин, нащадок відомого Мецената.

П р е ф е к т.

П р о к у р а т о р.

Г о с т і на оргії, раби, рабині, танцівниці, міми, хор панегіристів.

Діється в Коринфі під римським пануванням.

I

Садок в оселі співця-поета Антея, невеличкий, оточений глухими мурами, з хвірткою в одній стіні; в глибині садоніт, другі – в гінекей.

Герміона, стара мати Антеєва, сидить на порозі гінекея і пряде вовну. Чутно стук у хвіртку.

Г е р м і о н а (не встаючи).

Хто там?

Г о л о с (за хвірткою). Се я, Хілон Алкмеонід.

Г е р м і о н а (гукає в напрямі других дверей).

Антею, вийди! ученик до тебе!

(Сама лишається сидіти, лише нижче спускає покривало).

А н т е й (молодий, але мужнього вигляду, виходить з дверей і відчиняє Хілонові хвіртку).

Сьогодні ти, Хілоне, запізнився.

Всі учні розійшлися.

Х і л о н (дуже молодий хлопець, говорить запинаючись, з видимою ніяковістю).

Вибачай... але... я, власне, не прийшов учитись...

А н т е й (привітно).

Будь гостем.

(Сідає на ослоні під деревом і показує Хілонові місце коло себе, але той лишається стояти).

Чом не сядеш?

Х і л о н.

Маю справу...

А н т е й.

Аж сісти ніколи, таку нагальну?

Х і л о н.

Воно-то ні... але... пробач... я мушу подякувати сьогодні за науку... Я більше не прийду.

А н т е й.

Чому?

Хілон мовчить.

Та правда, мені про се питать не випадає.

Я, очевидячки, не догодив тобі наукою. Що ж, не соромся, – соромитись приходиться мені.

Х і л о н (щиро).

Ні, ні, учителю! Того не думай!

От свідок Аполлон, що я шаную науку ту, мов святощі містерій!

А н т е й.

Тоді не розумію...

(Перебиває сам себе, вдарившись долонею по чолі).

Догадався!

(Видно, що й йому трохи ніяково).

Хілоне, слухай... Я пождати можу, поки скінчиш усю мою науку... Та я волів би і зовсім не брати від тебе гроше

Х і л о н.

Учителю, та ти ж не багатир.

А н т е й.

Хілоне, я скажу тобі по правді, хоч ти ще молодий такеє слухать, але інакше трудно довести... Бач, спів, музика приходять з нього.

Я талану нікого не навчив і не навчу – се ж тільки Бог здолає, – отож коли я вчу людей звичайних, недіткнутих, о та вимовляти думку виразніше, вони ж мені дають дещицю грошей, і так ми в обрахунку. Як же Бог мені по ертва форма, яку я викладаю перед ним, присвоївшись йому, вमितь оживає, і геній молодий в прадавній формі же заплачений. Ні, більше, – я наче почуваюсь до вини, що я нездатен так йому служити, як би хотів. Тепер ти

Х і л о н.

Учителю...

(Зворушення не дає йому говорити, він низько похиляє голову і прикриває долонею очі).

А н т е й.

Коли тепер твій геній вже переріс ті форми й ту науку, якими я владаю, що ж, мій хлопче, – покинь мене, я сам

Та тільки – закликаю Аполлоном! – не кидай ще науки. Їдь в Афіни, там, певне, знайдеться іще таке, чого ми тут

А потім, покінчивши різні школи, учися ще, знаходь собі науку в книжках, і в людях, і по цілім світі, але ніколи

«Я вже скінчив науку».

Х і л о н.

Ся порада, учителю, осмілює мене.

Признаюся тобі: я не покину науки, віддалившись від тебе, бо я вступлю до школи...

(Знов мовкне).

А н т е й.

До якої?

Х і л о н.

До тої, що врядив тут Меценат.

А н т е й.

Латинської?!

Х і л о н.

Ну, все ж тепер латинське.

А н т е й.

Як? Я, і ти, і наша рідна мова латинськими вже стали?

Х і л о н.

Розумів я, властиво, римське, та змилив у слові.

А н т е й.

Як ти від мене досі не навчився не помилятись так, то в новій школі ще більше буде помилок таких.

Але не знаю, що ти там придбаеш, крім помилок. В поезії латинській і я ж тобі, здається, показав усе, що тільки

Не думаю, щоб ритори в тій школі тобі могли подати щось нового, бо я їх знаю. Думаю, що ти вже міг би їх учи

Х і л о н.

Сам я певен, що там учителі ні в чім не можуть зрівнятися з тобою. Все ж я мушу до їх піти.

А н т е й.

Що змушує тебе?

Х і л о н.

Учителю, zostавшись при тобі, я став би долею тобі подібний.

А н т е й.

Чому ж та доля так тебе лякає?

Хіба вже я остатній між співцями?

Х і л о н.

Не між співцями, ні...

А н т е й.

Але між людьми?

Х і л о н.

Я не кажу – остатній, але ж правда, що ти в громаді не займаєш місця, належного твоему талану.

А н т е й.

А ти ж якого маєш запобігти, коли скінчиш ту школу Мецената?

Х і л о н.

Я можу стати ритором в тій школі, а згодом в академії де-небудь.

Або поїду в Рим. Там дуже добре ведеться вихованцям Мецената, бо рід його там досі має силу, як повелось в

Та поки що, то я й тепер, ще учнем, вступити можу в хор панегіристів самого Мецената.

А н т е й (схоплюється обурений).

Ти? Ти вступиш у хор панегіристів? В тую зграю запродавців, злочинців проти хисту?

О, краще б ти навіки занімів, позбувся рук, оглух, ніж так упасти!

І се був мій найкращий ученик!...

Пауза.

Х і л о н.

Учителю, прийми ж мою подяку...

(Подає Антеєві гроші, добувши з калитки).

А н т е й (відштовхує його руку).

Геть! Я тебе нічого не навчив!

Іди з очей!

Хілон, похнюпившись, виходить.

Г е р м і о н а.

Даремне ти, Антею, не взяв від нього грошей. В нього батько сто раз від нас багатший. Сяк чи так, а се ж твоя

А н т е й.

Мамо! нічого я не заслужив, крім ганьби!

Г е р м і о н а.

Немає за що ганити тебе, хіба за те, що ти свій заробіток пускаєш так на вітер. Справді, сину, ми зійдемо на пр

Чи буде ж добре, як твоя родина просити піде пайки дармової до тих римлян, що ти так ненавидиш?

А н т е й.

Ще маєм хліба власного доволі.

Не прогнівляй богів.

Г е р м і о н а.

На все їх воля...

Запевне, так хотілось Афродіті, щоб я замість багатой невістки дочку рабині-танцівниці мала прийняти в дім...

А н т е й.

Ще не кінець докорам?

Г е р м і о н а.

Се не докори, сину, тільки правда.

Чи ти ж не дав на викуп за Нерісу всю спадщину по батьку й добру пайку свого зарібку?

А н т е й.

Вже ж не Афродіту винуй у тому. Всі боги Еллади мені веліли викупить з неволі малу дитину еллінського роду.

Адже могла б дістатися у рабство твоя дочка, моя сестра...

Г е р м і о н а.

Ох, сину, до того мало що й тепер бракує!

На викуп за Нерісу ми стяглися, але на посаг нашій Евфрозіні навряд чи стягнемось. А чим же доля старої дівки

А н т е й.

Сестра моя й без посагу цінніша від всіх багатських дочок.

Г е р м і о н а.

Хто ж те знає?

Вона ж у нас не ходить, як римлянка, по всіх усядах. Завжди в гінекеї та все в роботі. А хоч би й пішла куди на

На дверях від гінекея стає Евфрозіна, але Герміона того не завважає і править далі.

Неріса все причепуриться якось, а Евфрозіні то немає й стрічки.

Е в ф р о з і н а (молода, але вже не юна, убрана по-буденному, видно, тільки що від роботи. Нахиляється і обі

Матусенько! Навіщо ті стрічки?

Як е краса, то нащо їй покраси?

А як нема, то стрічка не допоможе!

(Сміючись, цілує матір і випростується).

Як, мамочко, заправить голуб'ята?

Я вже зварила їх.

Г е р м і о н а (встає).

Не руш, не руш, я їх сама заправляю – ти не вмієш!

(Поспішно йде в хату.)

Е в ф р о з і н а (підходить до Антея і кладе йому руку на плече).

Чого ти, братику, так засмутився?

Се знов матуся тут воркотіла?

Ти не вважай – то вже стареча звичка.

А н т е й (відповідає не одразу, мов не почув її слів. Слова після паузи прориваються у нього, мов не своєю си

Хілон мене одбіг.

Е в ф р о з і н а (здивована).

З якої речі?

А н т е й.

Вступити хоче в хор панегіристів.

Е в ф р о з і н а.

Та що ти кажеш?!

(На хвилину німіє з дива та обурення, потім опановує собою).

Ба, я не дивую.

Він розумом хисткий.

А н т е й.

А таланом всіх переважив, мовби на наругу!

Е в ф р о з і н а.

Мені здається, той Аполлодор, що втік до тебе з школи Мецената, Хілона й таланом переважає, не тільки розумом, я ледве сльози здержати здолала!

А н т е й (з лагідним усміхом, обіймаючи сестру за плечі).

Бо ти сама у мене Антігона!

Здається, я б Хілонові пробачив, якби він вчинок свій зробив для того, щоб вивести з біди таку сестру.

Е в ф р о з і н а.

Зате вже я сестрі тій не простила б!

А н т е й.

О, ти б не прийняла ні сеї жертви, ні іншої. Але, моя сестричко, якщо я хтів би стати багатцем, то тільки задля тебе.

Е в ф р о з і н а.

І даремне, бо я того не хочу.

(Сміється).

Мама зараз мені б за гроші жениха купила, і, певне, то було б лихе придбання.

А н т е й.

Та де вже там багатство! Хоч би міг я тебе від злиднів вибавить...

Е в ф р о з і н а.

Від злиднів? а де ж ти бачиш їх?

А н т е й.

Що я не бачу, то се завдячую тобі самій.

Е в ф р о з і н а.

І мамі ж, і Нерісі.

А н т е й.

Ні, ти знаєш... Матуся відробила вже своє... Що ж до Неріси...

Е в ф р о з і н а.

Їй ще час робити.

Невже твоє життя таке солодке, що і медовий місяць в ньому зайвий?

А н т е й.

Мені мов сором тішитися щастям, як здумаю, що ти за нього платиш тяжкою працею... Ми маєм щастя, а ти ш

Е в ф р о з і н а.

Я маю брата. І нехай довіку я діуватиму – я не позаздрю ані жінкам, ні матерям щасливим, бо їх любов лиш їх

А н т е й.

Евфрозіно, як можна всю надію покладати в комусь одному?

Е в ф р о з і н а.

Алоллон один з усіх богів не розлюбив Еллади, і є ще їй надія на життя... А поки Алоллон є на Парнасі, то й муз

А н т е й (з усміхом).

Я не безславний, хоч ти одна мені даєш тріумфи, бо ти для мене Ніке!

Е в ф р о з і н а.

Ніке мусить свою роботу знати. Постривай!

(Виломлює з лаврового куща дві галузки, зв'язує їх у вінець і стає на постаменті колони в позі богині перемоги)

Ходи сюди! Схили прегорде чоло!

Антеї підходить, все усміхаючись, і схиляє голову перед Евфрозіною, а в неї усміх бореться з сльозами щиро

Н е р і с а (молоденька, струнка, надзвичайно зграбна, чепурненько вбрана, стає на порозі гінекея і здивован

Се що таке?

Евфрозіна засоромлена зіскакує з постаменту.

А н т е й.

Се Ніке увінчала свого поета. А коли й харіта йому додасть гранату чи троянду, він буде обдарований усім, чо

Евфрозіна (почуваючи себе ніяково під холодним поглядом Неріси).

Троянда он цвіте...

(До Антея).

Одначе Ніке до кухні мусить – допомогти матусі, – бо в нас сьогодні оргія правдива: купили риби, а якраз нам тіт

Як я ще напечу медяників, то й Меценат на оргію позаздрить!

(З трохи примушеним сміхом зникає в дверях гінекея).

Н е р і с а.

Чудна та Евфрозіна – все їй смішки!



А н т е й.

Що ж, молода.

(Здіймає лаври з голови, держить їх в руці, в дальшій розмові кладе на лавці коло себе, сівши.)

Н е р і с а.

Та я ж, либонь, молодша, проте...

А н т е й.

«Проте часами химерую», – так хтіла ти сказати?

(Сміючись, обіймає її, вона здержано приймає його пестощі).

Що тобі?

Нездужаєш, чи хто тебе образив?

Н е р і с а.

А ти й не знаєш? Певне, вже й сусіди напам'ять вивчили оту промову про викуп мій, про посаг Евфрозіни, що

А н т е й.

Уже й щодня!

Н е р і с а.

Та що ж, в тому є правда.

Мені самій ніяково дивитись у вічі Евфрозіні.

А н т е й.

Евфрозіна тебе ні в чім не винуватить.

Н е р і с а.

Знаю.

Вона недарма в тебе Антігона...

А н т е й.

Нерісочко! от се вже справді сором, – підслухати, а потім ще й корити.

Н е р і с а.

Підслухати! В нас не такі палати, щоб не було з кутка в куток все чути!

А н т е й (трохи вражений).

Палати є тепер лиш у римлян.

Було тобі піти за Мецената.

Н е р і с а (лагідніше, ніж досі).

Я не корю тебе, що ти убогий, але яка ж дружина не бажає своєму чоловікові достатків?

А н т е й.

Ну, і собі при тому.

Н е р і с а.

І собі.

Хіба то зле? Я справді не вдалася до того, щоб весь день в ярмі ходити так, як твоя сестра.

А н т е й.

Ти ж і не ходиш.

Н е р і с а.

А думаєш, мені від того легше?

А н т е й.

Якби не легше, ти б сама робила.

Н е р і с а.

В людей на те рабині е...

А н т е й.

Нерісо, від тебе трохи дивно сее чути.

Н е р і с а.

Бо я сама рабинею була?

Так що ж, я б і на волі заробляла тим, чим тоді, якби ти допустив.

Як я тепер нікому не потрібна, всім на заваді, мов поріг високий, то з того винен ти!

А н т е й.

Ну, годі, люба...

Н е р і с а.

Дозволь мені вступити до театру, то я твою сестру озолочу і буду матері невістка люба, бо, певне, більше зароблю.

Кінець ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию ([http://www.litres.ru/pages/biblio\\_book/?art=2](http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=2))

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона

ндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.